

Sammanställning av av remissvar och Beställargruppens beaktande 2023

Synpunkterna från:

Gbg Stad

Göteborgs stad

B/S/G/M/TRV	Remissinstans	Delkrav	Framförda synpunkter	Beställargruppens kommentar
Gbg Stad	Göteborg Energi AB	Kemiska produkter	Det finns många aktörer som använder de gemensamma miljökraven för entreprenader men dock inte använder Trafikverkets kriterier för bedömning av kemikalier. För oss är texten för omfattande och svårläst. Hänvisning till Trafikverkets egna listor bör läggas i ett separat stycke. Det hade varit önskvärt om det istället hänvisades till de regelverk bedömningen baseras på. På den muntliga presentationen exemplifierades byggvarubedömningssystem, det hade varit önskvärt om det stod med i kravtexten vilka system som omfattas och även att kravnivån framgår direkt i texten (t ex accepteras och rekommenderas för Byggvarubedömningen). För en entreprenör kan den nuvarande skrivningen samt som i 2018 års version ge upplevelse av spretiga krav. Att särskilja de faktiska kraven från Trafikverkets egna hade gjort det tydligare.	Regelverket för kemiska ämnen är i grunden komplicerat. Kravet på kemiska produkter och material och varor är en avvägning och utgår från Trafikverkets gruppering, då det har en logisk ordning kopplat till lagkraven och regleringar av ämnen. Kemikaliekraven är harmoniserad med EU-lagstiftning och olika bedömningssystem. Det finns en hänvisning till en översättningsnyckel gällande bedömningssystemen.
Gbg Stad	Göteborg Energi AB	Allmänt/Övrigt	<i>OBS de verkar ha sett på powerpointen...lagt med en sida därifrån.</i> De gemensamma miljökraven saknar krav och/eller mål avseende cirkularitet av material. På sidan "Miljökraven vill åstadkomma" hade t.ex. följande kunnat läggas till: Minskad miljö- och klimatpåverkan genom ökad cirkularitet av material, alternativt ökad återanvändning och återvinning av material. Detta är relevant inte minst avseende schaktmassor, och här borde entreprenörerna kunna spela en viktig roll.	Masshantering och återanvändning beror av projektets förutsättningar och anges i andra kontraktsdokument och/eller som platsspecifika krav.
Gbg Stad	Gryaab	Förutsättningar och tillämpning	Eftersom storlek och omfattning på våra entreprenader varierar tycker vi att det är bra att möjligheten kvarstår för avsteg från kraven där vi bedömer att de inte står i rimlig proportion till de kostnader de medför.	
Gbg Stad	Gryaab	Miljöplan	Vi ser svårigheter med hur entreprenören kan uppfylla och redovisa kravet på minskad klimatpåverkan, samt hur vi ska kunna kontrollera uppfyllelsen. 4. Entreprenörens miljö- och klimatmål för entreprenaden. - En beskrivning av minst en åtgärd som ska genomföras för att minska klimatpåverkan utöver de klimatkrav som ställs på drivmedel och material. Åtgärden ska vara mätbar och riktas mot de verksamheter/ anläggningar som bedömts innebära störst klimatpåverkan i det aktuella projektet.	Kravet på åtgärd under punkt 4 tas bort.
Gbg Stad	Gryaab	Drivmedel	Alkylatbensin Varför ställer vi inte krav på att alla bensindrivna arbetsmaskiner ska drivas med alkylatbensin i stället för att särskilja dem? - Alkylatbensin ska användas för motorerna i bensindrivna arbetsmaskiner och arbetsredskap i de fall dessa inte är försedda med katalytisk avgasrening. Vi ser svårigheter med att kontrollera konsulter som ofta använder privata bilar. - Kraven ska tillämpas på fordon och arbetsmaskiner som ingår i entreprenaden som minimum transporter av schakt- och fyllnadsmassor. Kraven gäller även fordon och arbetsmaskiner som används i samband med konsulttjänster.	Alkylatbensin är märkbart dyrare än konventionell bensin vilket gör ett generellt krav kostnadsdrivande. Den hälsomässiga nyttan med alkylatbensin finns framförallt i motorer som saknar katalytisk avgasrening. Krav på konsulter ingår, då de är en leverantör till projektet, se inledning. Bilarna kan också följas upp via vägtrafikregistret.

Gbg Stad	Gryaab	Lätta och tunga fordon, Arbetsmaskiner	Generell synpunkt för alla fordon och arbetsmaskiner: Fyller fordon/arbetsmaskiner de senaste avgaskraven (exempelvis efter konvertering) samt trafiksäkerhetskraven borde fordon och arbetsmaskiner få användas oavsett ålder. På detta sätt blir den totala klimatnyttan större globalt.	Arbetsmaskiner vars motorer uppfyller kraven enligt Steg IV eller senare Steg-krav får användas även om ålderskravet inte är uppfyllt. För fordon är kraven kopplat till utsläppsklass och inte ålder. Vi har inget ålderskrav för lätta fordon.
Gbg Stad	Gryaab	Material och varor	I våra projekt, oavsett om det är en total- eller utförandeentreprenad ställer vi som beställare krav på materialets prestanda och utformning i en teknisk beskrivning som är avsedd för det specifika objektet.	Ja, andra krav på material ställs också i kravdokument. Här är det miljö- och klimatkrav. Materialkrav kan finnas i olika upphandlings-/kravdokument.
Gbg Stad	Gryaab	Material och varor/K	Eftersom materialets hållfasthet och prestanda varierar beroende på objektets specifika användningsområde anser vi att 10.1.2 Klimatkrav på material och varor kan vara vanskligt att tillämpa.	Se ovan. Kombinationen av kvalitetstekniska och miljö- och klimatkrav gör det möjligt.
Gbg Stad	Gryaab	Allmänt/Övrigt	Vi skulle vilja se en ökad ambitionsnivå avseende återbruk och avfallshantering. Vi skulle vilja att de krav som hänvisar till Trafikverkets kravställning lyfts in i Kravförslag för att undvika hänvisning i flera steg. Texter som hänvisar till vad olika beställare som T ex Trafikverket tillämpar eller ej, anser vi ska tas bort. Kort checklista för uppföljning av krav skulle vara önskvärt.	Avfallshantering är mycket styrt av lagstiftningen. Kraven, som tillämpas för och i olika beställarorganisationer, är en överenskommelse mellan Städerna och Trafikverket, och utgår till viss del från Trafikverkets kravställningar, därav också vissa referenser och kommentarer. Det finns en vägledning som stöd och mallar till kraven. Vi beaktar förslag.
Gbg Stad	Göteborgs Stats Leasing	Drivmedel/K	Svårt att följa upp redovisningskrav samt vilket bränsle använder entreprenader.	En utmaning men det går. Redovisning av förbrukade mängder kan vara baserade på både fakturaunderlag och på schabloner och ska kunna verifieras. Det står om det i vägledningen. BEAST/ELSA är ett pågående initiativ för att underlätta uppföljningen. Drivmedelsleverantören bör kunna tillhandahålla information om att drivmedel har ett hållbarhetsbesked. Vidare finns det en lista över aktörer med hållbarhetsbesked på Energimyndighetens hemsida.
Gbg Stad	Göteborgs Stats Leasing	Lätta fordon (Hydraulvätska)	För lätta fordon finns inga krav på vilket sett ska dom redovisa användning av rätt miljöanpassad hydraulolja så som på arbetsmaskiner med miljövarudeklaration. Säkerhetsdatablad kan inte anses som trovärdigt dokument som intyg för innehållet i hydraulsystem då dessa lätt finns att tillgå via internet och inte på något sätt är kopplat just till aktuellt fordon.	Kravformuleringen ändras ej. Den miljövarudeklaration som Maskinentreprenörerna och Maskinleverantörerna tagit fram har ingen legal betydelse (den har dock delvis tagits fram för att hjälpa maskinägaren att verifiera miljöprestanda). Den är ett intyg från tillverkaren eller generalagenten. En tillverkare eller generalagent för lätta lastbilar kan också lämna ett intyg på typ av hydraulolja som används. Även för dessa miljövarudeklarationer är det viktigt att bedöma om de är korrekta eller ej. Det är ingen principiell skillnad för en lätt lastbil

Gbg Stad	Göteborgs Stats Leasing	Tunga fordon	För tunga fordon finns inga krav på vilket sett ska dom redovisa användning av rätt miljöanpassad hydraulolja så som på arbetsmaskiner med miljövarudeklaration. Säkerhetsdatablad kan inte anses som trovärdigt dokument som intyg för innehållet i hydraulsystem då dessa lätt finns att tillgå via internet och inte på något sätt är kopplat just till aktuellt fordon.	Stöd för kontroll och referens till SP-listan finns i vägledningen.
Gbg Stad	Göteborgs Stats Leasing	Hydraulvätska	Skärpta krav; miljöanpassad hydraulolja Säkerhetsdatablad kan inte anses som trovärdigt dokument som intyg.	Säkerhetsdatablad avser främst kemiska produkter. Se ovan. Tillverkaren/generalagenten och/eller miljövarudeklarationen anger vilka hydraulolja som används, sedan kan man verifiera i SP-listan om hydaruloljan är godkänd enligt standarden. Proov av oljan kan också tas av och analyseras om det är oklart.
Gbg Stad	Liseberg AB	Förutsättningar och tillämpning	Det är positivt att förslaget skiljer på miljökrav och klimatkrav. Liseberg ställer sig positiva till alla delkrav med kommentarer till nedan.	
Gbg Stad	Liseberg AB	Miljöplan	I punkten 1 Grundkrav uppfattar vi det som ottydligt om det är hela platsorganisationens kompetens med hänsyn till miljökraven som ska redovisas och om då alla på plats ska ha kompetens om miljökraven. Om så är fallet är det ett för långtgående krav.	Ingen ändring. Miljöplanens omfattning behöver anpassas till det specifika projektet.
Gbg Stad	Liseberg AB	Drivmedel/K	Lisebergs uppfattning är att kraven på drivmedel är för skarpa och kan komma att bli allt för kostnadsdrivande. Det finns en risk för att den höga kravnivån kan komma att missgynna SME.	Kan inte anbudan anpassas utifrån kraven på förnybart. Kraven är samma för alla. Beställaren betalar.
Gbg Stad	Liseberg AB	Lätta fordon	Det är bra ned förtydligandet att kraven även gäller konsulttjänster.	
Gbg Stad	Liseberg AB	Tunga fordon	Det är bra ned förtydligandet att kraven även gäller konsulttjänster.	
Gbg Stad	Liseberg AB	Allmänt/Övrigt	Liseberg tycker att det borde vara ett grundkrav att entreprenören ska inkomma med plan för att minimera antalet transporter och ha en effektiv logistikplanering.	De gemensamma miljökraven är baskrav. Kraven är utformade för att inte vara konkurrenshämmande.
Gbg Stad	Miljöförvaltningen	Förutsättningar och tillämpning	Bra med klimat-tillägget, och tydligare också med den nya uppdelningen, inga synpunkter på innehåll i övrigt.	
Gbg Stad	Miljöförvaltningen	Systematiskt miljöarbete	Bra med tillägget kring aktualitet och att det ska gälla "hela kontraktstiden" då vissa entreprenader kan sträcka sig över lång tid. Man kan tänka sig ett tillägg kring att samma krav gäller eventuella anlitate underentreprenörer, och att deras miljöarbete också ska kunna redovisas under hela kontraktstiden.	Omfattning av underleverantörer framgår av inledningen.
Gbg Stad	Miljöförvaltningen	Miljöplan	Bra med tydligare struktur, eventuellt kanske man ska lägga till något exempel/eller hänvisa till några exempel under punkt 4. Den kan nog annars upplevas som svårtolkad, då den inte är storleksklassad på något sätt. Vilken omfattning pratar vi om?	Kravet på åtgärd under punkt 4 tas bort.
Gbg Stad	Miljöförvaltningen	Drivmedel/K	Klimatkrav, bra med de skärpta kraven. Redovisningskraven viktiga att följa upp.	
Gbg Stad	Miljöförvaltningen	Lätta och tunga fordon, Arbetsmaskiner	Bra skärpningar, i övrigt inga synpunkter	

Gbg Stad	Miljöförvaltningen	Nollutsläppsfordon/arbetsmaskiner/TSA	I huvudsak bra skärpningar med en invändning. Att fordon som drivs med fordonsgas eller annan gas än gasol räknas med faktor 1 som nollutsläppsfordon är märkligt då fordonsgas kan bestå av fossilgas, bör ändras till att i stället gälla fordon som drivs på Biogas (faktor 1) och Svanenmärkt gas (faktor 0,5).	Anledningen till att vi har valt att inkludera gasfordon i definitionen av nollutsläpp är en harmonisering med de tidigare politiskt beslutade kraven kring miljöbil och lågutsläpande fordon. Exempelvis har regeringen tidigare aviserat att gasbilar ska klassas som miljöbil hos statliga myndigheter, biogas har fått skattebefrielse fram till och med 2030 (HVO har bara fått tillfälliga och korta perioder av skattebefrielse), metan har haft en särställning i EU kraven kring infrastruktur för alternativa drivmedel. Gasbilar har även haft begränsade möjligheter att användas bensin (mindre bränsletank). Ett dieselfordon som kan köras på HVO kan med enkelhet övergå till diesel utan några konsekvenser på räckvidd eller prestanda. Vidare, kommer gasfordon sannolikt att försvinna över tid på grund av nya EU krav på CO2 utsläpp från fordon.
Gbg Stad	Miljöförvaltningen	Kemiska produkter	Skärpta krav; miljöanpassad hydraulolja Bra ändringar, i övrigt inga synpunkter	
Gbg Stad	Miljöförvaltningen	Material och varor/K	Staden har ambitiösa mål om minskad klimatpåverkan från inköp i miljö- och klimatprogrammet. Till delmål 4 under miljömålet för klimatet finns indikatorerna Utsläpp av växthusgaser ur ett livscykelperspektiv från ny- och ombyggda byggnader i egen regi samt vid nyexploatering på mark med markanvisningar samt Utsläpp av växthusgaser ur ett livscykelperspektiv från anläggningar i egen regi samt vid nyexploatering på mark med markanvisningar. Båda indikatorerna har målvärden för år 2025 som innebär minst 50 procent lägre utsläpp jämfört med 2020 och målvärden för år 2030 som innebär minst 90 procent lägre utsläpp jämfört med 2020. Förvaltningen kan inte se att kravförslagen är tillräckligt långtgående för att gå i linje med målen i miljö- och klimatprogrammet och bedömer att de behöver skärpas ytterligare för att ge staden bättre förutsättningar att nå målen.	De gemensamma kraven är baskrav. I inledningen öppnar vi upp för att högre krav kan ställas. <i>Kraven utgör en generell basnivå som ska upprätthållas under hela entreprenadens genomförande och kontraktstid. I enskilda projekt och uppdrag kan beställaren dessutom ställa högre och fler plats- och/eller objektspecifika miljökrav.</i>
Gbg Stad	Miljöförvaltningen	Definitioner	Bra förklaringar, i övrigt inga synpunkter	
Gbg Stad	Miljöförvaltningen	Allmänt/Övrigt	Det viktigaste är, när kraven väl är ställda och entreprenaden klar, att det finns en kunnig och välorganiserad organisation som kan följa upp ett kraven efterlevs.	Ja, uppföljning av kraven är alltid av vikt, oavsett krav. Det är upp till beställaren att följa upp kraven.
Gbg Stad	Göteborgs Stads Parkering AB	Förutsättningar och tillämpning	Bra med rubriksättning som förtydligar omfattningen och avsteg.	
Gbg Stad	Göteborgs Stads Parkering AB	Systematiskt miljöarbete	Bra att entreprenören ska bedriva ett systematiskt miljöarbete samt att kravet ska vara uppfyllt och gälla under hela kontraktstiden.	
Gbg Stad	Göteborgs Stads Parkering AB	Miljöplan	Bra att miljöplanen ska hållas uppdaterad av entreprenören under hela kontraktstiden och att en beskrivning av hur miljökompetens säkerställs krävs.	
Gbg Stad	Göteborgs Stads Parkering AB	Drivmedel/K	Det är svårt att följa upp redovisningskravet och vilket bränsle som entreprenader använder utifrån kvitton. Det krävs resurs för uppföljning.	
Gbg Stad	Göteborgs Stads Parkering AB	Lätta och tunga fordon	Säkerhetsdatablad finns att tillgå via internet. Säkerhetsdatablad kan inte anses som trovärdigt dokument som intyg för innehållet i hydraulsystem eftersom det inte är på något sätt kopplat till det aktuella fordonet. Det krävs resurs för att följa upp.	Tillverkaren/generalagenten och/eller miljövarudeklarationen anger vilka hydraulolja som används, sedan kan man verifiera i SP-listan om hydaruloljan är godkänd enligt standarden. Mer om detta finns i vägledningen.
Gbg Stad	Göteborgs Stads Parkering AB	Arbetsmaskiner	Bra att ställa krav på arbetsmaskiner. Det kan dock innebära svårigheter att granska kraven på arbetsmaskiner längre ner i entreprenörkedjan. Det krävs resurser för uppföljning.	
Gbg Stad	Göteborgs Stads Parkering AB	Nollutsläppsfordon/arbetsmaskiner/TSA	Bra att krav ställs på nollutsläppsfordon. Det är rimliga krav att ställa på personbilar och lätta lastbilar för kommande åren.	

Gbg Stad	Göteborgs Stads Parkering AB	Kemiska produkter	Bra att en dokumenterad produktval och farobedömning gör innan produkten används samt att en riskanalys tas fram av entreprenören.	
Gbg Stad	Göteborgs Stads Parkering AB	Material och varor	Cement/betong Bra att kravnivåer på CO2 – utsläpp för tillverkade cement har tagits fram. Detta kräver resurser vid upphandling och uppföljning. Asfalt Bra att kravnivåer på CO2 – utsläpp för tillverkade asfaltmassa har tagits fram. Detta kräver dock resurser vid upphandling och uppföljning.	Ja, ökade krav och uppföljning kan medföra behov av extra resurser och kompetens, eventuellt kostnader. Detta gäller alla krav som tillförs upphandlingar.
Gbg Stad	Göteborgs Stads Parkering AB	Allmänt/Övrigt	Bra krav och tydliga krav. Alla dessa krav innebär att mycket tid behöver läggas på uppföljningen av all dokumentation under kontraktstiden. Det krävs även resurs vid upphandlingen av entreprenader. För att kunna uppfylla dessa krav krävs resurser i bolaget.	
Gbg Stad	Göteborgs Hamn AB	Miljöplan	Punkt 4 gällande Entreprenörens miljö- och klimatmål för entreprenaden ställer GHAB tveksam till om det ska gälla alla typer och storlekar på entreprenader? Och som är utöver de klimatkrav som ställs på drivmedel och material? Är det rimligt att ställa detta på ex en mindre entreprenör som utför en viss del i en entreprenad?	Kravet på åtgärd under punkt 4 tas bort.
Gbg Stad	Göteborgs Hamn AB	Drivmedel/K	I syfte att underlätta för entreprenörer (samt beställare) önskar GHAB att det tas fram gemensamma mallar som biläggs de gemensamma miljökraven i stället för hänvisning till Trafikverkets hemsida.	Mallar finns framtagna och hittas på hemsidan. Vi vill dock undvika att bilägga dessa då de kan komma att uppdateras efterhand.
Gbg Stad	Göteborgs Hamn AB	Lätta och tunga fordon	Utveckla gärna vad som menas med att "kraven gäller även fordon och arbetsmaskiner som används i samband med konsulttjänster"? Önskvärt att det finns förslag på mall för redovisning som bilaga till de gemensamma miljökraven.	Kraven inkluderar av entreprenören anlitate underentreprenörer och -leverantörer . Vi kan se på att ge exempel på konsulttjänster (tex framkörande av geoteknisk utrustning eller arbetsmaskiner, fordon för mätutrustning) i vägledningen. Mallar finns framtagna. I Vägledning finns hänvisningar till mallar.
Gbg Stad	Göteborgs Hamn AB	Arbetsmaskiner	Ålderskravet är inte nytt men GHAB har upplevt att gällande grundkrav har skapat en hel del diskussioner vad som menas med tillägget om att "tillverkningsåret oräknat". Ett förtydligande i grundkravet eller i vägledningen vore önskvärt. Önskvärt att det finns förslag på mall för redovisning som bilaga till de gemensamma miljökraven.	Mallar finns som kan användas på Trafikverkets och storstädernas hemsidor. Tillverkningsåret oräknat, innebär att du börjar räkna antal från året tillverkning. Vi kan se på att lägga med exempel i vägledningen. Om en arbetsmaskin är tillverkad år 2013 och den får användas i 12 år, tillverkningsåret oräknat kommer den att kunna användas till och med år 2025 (2013+12). Det spelar ingen roll vilken månad arbetsmaskinen är tillverkad under 2013.
Gbg Stad	Göteborgs Hamn AB	Nollutsläppsfordon/arbetsmaskiner/TSA	Önskvärt att det finns förslag på mall för redovisning som bilaga till de gemensamma miljökraven.	Mall ska tas fram.

Gbg Stad	Göteborgs Hamn AB	Kemiska produkter	En generell åsikt från GHAB är att det ska vara enkelt för en entreprenör att göra rätt och att det ska vara enkelt för en beställare att kontrollera att entreprenören gör rätt. Kemiska produkter med hänvisning till Trafikverkets kriterier för grupp A, B, C och D är inte enkelt att förstå. Så som GHAB har förstått gruppindelningarna är att dessa hänvisar till PRIO-ämnena PRIO U och PRIO R, dvs grupp A innehåller inga PRIO ämnen över angivna haltgränser för kriterierna, grupp B innehåller Prio R men inte Prio U osv. GHAB önskar att detta avsnitt skrivs på så sätt att en entreprenör eller beställare kan förstå grupp-indelningen utan att behöva gå igenom Trafikverkets dokumentation. GHAB anser vidare att det vore önskvärt med ett förslag på mall för redovisning av kemiska produkter finns framtagna och som biläggs de gemensamma miljökraven.	Regelverket för kemiska ämnen är i grunden komplicerat. Kravet på kemiska produkter och material och varor är en avvägning och utgår från Trafikverkets gruppering, då det har en logisk ordning kopplat till lagkraven och regleringar av ämnen. Kemikaliekraven är harmoniserad med EU-lagstiftning och olika bedömningssystem. Det finns en hänvisning till en översättningsnyckel gällande bedömningssystemen. Mallar finns framtagna och på hemsidan. Vi vill dock undvika att bilägga dessa då de kan komma att uppdateras efterhand.
Gbg Stad	Göteborgs Hamn AB	Material och varor	Cement/betong – GHAB noterar att i fotnot nr 10 är det tillagt exponeringsklasserna XD1, XD3 samt XS3 men att dessa inte är markerade som "tillagd text" i Bilaga 2. GHAB ser positivt på att detta tillägg är gjort då det ger en tydlighet till undantaget. GHAB funderar dock på om inte även exponeringsklass XF4 bör vara med?	Fotnoten tas bort. Det var relevant att ha med texten tidigare då äldre versioner av AMA Anläggning användes. I och med att standarder för cement och betong utvecklats till att tillåta högre inblandning av andra bindemedel än enbart cement, samt att dessa standarder är implementerade så borde det inte behövas ett undantag. Tidigare regelverk styrde mer eller mindre till användning av en viss cementsort (i praktiken ofta Cementas Anläggningscement) men i och med att andra inblandningar gjorts möjliga så finns inte längre den begränsningen.
Gbg Stad	Göteborgs Hamn AB	Allmänt/Övrigt	Generellt är dokumentet och kraven inte enkla att följa och förstå för en entreprenör eller beställare. Önskvärt är att det tas fram mallar som kan användas för redovisning i stället för de hänvisningar som görs i dokumentet till mallar på Trafikverkets hemsida. För att kraven ska användas och följas upp måste det vara enkelt för en entreprenör, oavsett storlek på anlitad entreprenör, att förstå kraven. Förslag på mallar som biläggs dokumentet är ett sätt.	Mallar finns framtagna och hittas på hemsidan. Vi vill dock undvika att bilägga dessa då de kan komma att uppdateras efterhand.
Gbg Stad	Kretslopp och vatten	Förutsättningar och tillämpning	Förvaltningen Kretslopp och vatten ställer sig bakom att ställa högre och ökande miljö- och klimatkrav i upphandling av entreprenader då detta är nödvändigt för att nå förvaltningens långsiktiga miljö- och klimatmål samt i förlängningen även stadens. Att gå samman flera stora aktörer och ställa samma krav hjälper också branschen i stort att ställa om. Förvaltningen skickar med ett önskemål om att hitta ett gemensamt system för sanktionsavgifter och bonussystem kopplat till kraven för att även likställa uppföljningen av dem inom Göteborgs Stad eller mellan alla parter samarbetet. I övrigt tycker vi förslagen på uppdaterade krav är bra och har inget ytterligare att tillägga.	Bonusar och viten är upp till varje beställare att bestämma om. Att hitta ett gemensamt system vore bra men är något som ligger utanför själva kravuppdateringen just nu.
Gbg Stad	Kretslopp och vatten	Allmänt/Övrigt	Standardisering av sanktionsavgiften. Som det är nu är det upp till respektive förvaltning och bolag att själva bestämma den. Vissa har den, andra har det inte. Det bästa vore om det var konsekvent och kostade lika mycket så att det inte blir förvaltning A tar 10 000 för en avvikelse mot hydrauloljan, B tar 2 500 kr och C tar ingenting. Kan bli svårt för entreprenörer att förstå systemet (vissa av dem arbetar mot flera förvaltningar) och skapa förtroende. (Sedan kanske inte alla typer av avvikelser går att standardisera men exemplet med hydraulolja är ett där det är möjligt, likaså om man inte uppfyller korrekt motorklass, sent inkommen miljöplan etc.)	Att hitta ett gemensamt system vore bra men är något som ligger utanför själva kravuppdateringen just nu.

Gbg Stad	Kretslopp och vatten	Allmänt/Övrigt	1.21.1 Behöver förtydligas så att den är enklare att förstå (genom att lägga till ett exempel). Återinförande av bonussystem Återinför bonussystemet om man har en arbetsmaskin/fordon som är bättre än kraven. Tydlig bonusklausul vid elektrifierade arbetsmaskiner och lastbilar. Som man tolkar 1.21.1 så är det krav som ska uppfyllas men det ser inte ut att ge några incitament att göra mer än precis kravet (vilket ett återinförande av bonussystem skulle göra).	Det kommer ett avsnitt om nollutsläppsfordon/arbetmaskiner/TSA i uppdateringen av vägledningen. Att hitta ett gemensamt system vore bra men är något som ligger utanför själva kravuppdateringen just nu. Bonusar och viten är upp till varje beställare att bestämma om.
Gbg Stad	Inköps- och upphandlingsförvaltningen	Förutsättningar och tillämpning	Kraven är anpassade för större entreprenader och kanske inte är tillämpliga på ramavtal för exempelvis servicearbeten och mindre entreprenader. Under rubriken Inledning där det står "gäller i alla upphandlingar av entreprenader som dessa organisationer gör" föreslås en notering om att det för servicearbeten och mindre entreprenader kanske är lämpligare att välja specifika krav som är aktuella. Det skulle minska risken för att hela dokumentet per automatik hamnar som en bilaga bara för att ordet entreprenader finns med i rubriken och att upphandlande myndighet ställer krav som inte är lämpliga att ställa på mindre aktörer inom mindre mogna branscher.	De gemensamma miljökraven är i första hand utvecklade för entreprenadtjänster såsom byggande, drift och underhåll av infrastruktur samt mark och anläggningsarbeten. För andra entreprenader behöver beställaren göra en bedömning av vilka krav som är relevanta.
Gbg Stad	Inköps- och upphandlingsförvaltningen	Drivmedel/K	Tillgången på biodrivmedel och oklarhet kring skattesubvention gör att systemet är känsligt för påverkan som den enskilde entreprenören inte kan göra något åt, så det behöver finnas en god dialog och flexibilitet som tillåter avsteg vid sådana tillfällen där brist på biodrivmedel uppstår. Förslagsvis bör detta tas upp i anslutning till kravet eller i början av dokumentet.	I inledningen står beskrivet om eventuella avsteg.
Gbg Stad	Inköps- och upphandlingsförvaltningen	Nollutsläppsfordon/arbetmaskiner/TSA	Vi föreslår att lägga texten om nollutsläppsfordon under respektive del i stället för att stå separat så att läsaren direkt kan läsa på typ av fordon och sen se alla krav som gäller för den typen. Vi bedömer att kravet på 100 % utsläppsfria personbilar kommer att behöva anpassas och sänkas vid flera projekt. Arbeten där man behöver dra ett släp eller lokala föreskrifter som inte tillåter användandet så som förbud mot elbilar i tunnlar kan vara sådant projekt. Det kan behöva anges i kravet att sådana avsteg kan behöva göras och hur de ska hanteras.	Vi väljer att ha kvar eget avsnitt nollutsläppsfordon/arbetmaskiner/TSA. Varje beställare kan anpassa kraven i/för det specifika projektet.
Gbg Stad	Inköps- och upphandlingsförvaltningen	Allmänt/Övrigt	Det är viktigt att kontinuerlig uppföljning sker så att upphandlande myndighet inte skapar osund konkurrens och en eventuell falsk bild av den verkliga nivån på och miljönyttan av de entreprenader som genomförs. Det finns inga viten kopplat till de gemensamma miljökraven för entreprenader utan det här behöver sättas för varje enskilt projekt. Frågan är om och hur ofta det kommer göras i praktiken. Vi föreslår att det finns några riktlinjer eller en guide för hur viten kan användas i samband med de gemensamma miljökraven för entreprenader.	Kravens nivå har beaktats så att osund konkurrens inte ska uppstå. Viten är upp till varje beställare att bestämma om.
Gbg Stad	Renova	Förutsättningar och tillämpning	1.1 Det är utmärkt att de tre städerna och Trafikverket fortsätter samarbetet. Det innebär i praktiken att flera mindre kommuner i storstadsregionerna kan tillämpa samma krav vilket innebär en effektivisering av den kravställande delen av miljöarbetet.	

Gbg Stad	Renova	Miljöplan	3.1 punkt 1–4. Viktigt att beställaren tar sig tid att genomföra uppföljning på åtgärden. Punkt 1. En beskrivning av hur miljökompetensen säkerställs dvs vilken kompetens som finns med hänsyn till miljökraven och vilken kompetens som finns tillgänglig på plats. Renova menar att det inte helt enkelt att bedöma om kravet är uppfyllt. Vägledande exempel hade varit bra. Punkt 4. Entreprenören ska beskriva en miljö- eller klimatåtgärd utöver grundkraven. Det är bra att de tre städerna har kravet att entreprenören ska genomföra minst en klimatåtgärd utöver de krav som ställs på drivmedel och material. Kravet ska vara mätbart. Renova menar att även i det här fallet skulle lite vägledning vara till nytta för beställare och entreprenör.	Ev. stöd och exempel, beaktas i vägledningen. Kravet på åtgärd under punkt 4 tas bort.
Gbg Stad	Renova	Drivmedel/K	-Klimatkrav 4.1.1 Minst angiven procent av den samlade energianvändningen per år, avseende fordon och arbetsmaskiner, ska bestå av el från förnybara energikällor och/eller hållbara höginblandade och hållbara rena biodrivmedel som inte omfattas av reduktionsplikten. Bra med kravet att minst 50 % av drivmedlet ska vara förnybart 2024–2025 för entreprenadens samlade energianvändning och att kravet höjs till 70 % 2026, särskilt nu, då reduktionsplikten är ifrågasatt. Om biodrivmedel används ska entreprenören kunna redovisa ett Hållbarhetsbesked för drivmedlet. Försvarande omständigheter kan finnas. Det kommer bli svårt att få helt exakta redovisningar av drivmedel om insatsen av flera maskiner/fordon under kort tid.	
Gbg Stad	Renova	Lätta fordon	Grundkrav. 5.1.1 Lätta fordon ska uppfylla Euroklass 6 eller senare Euro-krav. Redovisningskravet berör samtliga i entreprenaden använda lätta fordon inklusive de som används för transporter till och från arbetsområdet. Renova menar att det är ett enkelt och tydligt krav.	
Gbg Stad	Renova	Tunga fordon	Grundkrav. 6.1.1 Tunga fordon ska uppfylla Euroklass VI eller senare Euro-krav. Redovisningskravet gäller enligt 6.2 samtliga i entreprenaden använda tunga fordon. Renova finner kravet rimligt och enkelt.	
Gbg Stad	Renova	Arbetsmaskiner	-Grundkrav Arbetsmaskiner får inte vara äldre än 12 år tillverkningsåret räknat. -Skärpt krav 7.2.1 Kravet i känsliga områden, dvs hela Göteborg, innebär att i de upphandlingar som görs från 2024 ska maskinerna inte vara äldre än sex år tillverkningsåret räknat. Det innebär att maskinerna ska vara tillverkade från 2018 och framåt eller att maskinerna uppfyller kraven enligt Steg IV eller senare Steg-krav om ålderskravet inte är uppfyllt. Kravet är inte relevant för nollutsläppsmaskiner. Kravet är bra.	
Gbg Stad	Renova	Nollutsläppsfordon/arbetsmaskiner/TSA	8.1.1 Förslagen innehåller än så länge bara krav på personbilar och lätta lastbilar. Kravet att 40 % av personbilarna och 10 % av de lätta lastbilarna ska vara nollutsläppsfordon är bra. 2026 höjs siffran till 50 % och 15 för respektive kategori. I kravförslaget står följande på sid 12: -Helelektrifierade, bränslecells/vätgas drivna fordon räknas med en faktor 1 som nollutsläppsfordon. -Fordon som kan drivas med fordonsgas eller annan gas än gasol räknas med faktor 1 som nollutsläppsfordon. Betyder kravet att fordon som använder fordonsgas kan jämföras med nollutsläppsfordon? Har vi missförstått formuleringen eller är det en felskrivning? Renova ifrågasätter om det är rimligt att jämföra ett gasfordon med ett nollutsläppsfordon. Fordonsgas innehåller en mindre del fossilgas. Då skulle ett fordon som tankar 100 % biogas vara bättre än ett nollutsläppsfordon ur klimatsynpunkt. Det stämmer inte heller med definitionen av nollutsläppsfordon. Vi menar att 0,75 hade varit en rimligare faktor för biogasfordon och om fordonsgas används att faktorn blir 0,5 då syftet med kraven är att uppnå fler nollutsläppsfordon anser vi det vara en lämpligare viktning av klimatrestanda.	Gasfordon inte formellt är ett nollutsläppsfordon men det står därför definierat att: Fordon som kan drivas med fordonsgas eller annan gas än gasol räknas med faktor 1 som nollutsläppsfordon. Fordon/maskiner som kan drivas med fordonsgas eller annan gas än gasol kan användas för att uppfylla kraven om andel nollutsläppsfordon. Över 90 procent av fordonsgasen i Sverige är idag biogas. Antalet gasfordon kan anses vara begränsat, syftet med inkluderingen av gasfordon i kraven om nollutsläppsfordon är att inte utestänga de aktörer som valt att investera i gasfordon. Inkluderingen ligger i linje med att regeringen under 2021 meddelade att gasbilar fortsatt ska klassas som miljöbil hos statliga myndigheter.

Gbg Stad	Renova	Kemiska produkter	9.1.1 Renova stödjer kravet att Entreprenören ansvarar för att kemiska produkter uppfyller kraven nedan innan de används i entreprenaden och att Entreprenören ska tillämpa miljöbalkens produktvalsprincip vid val och användning av kemiska produkter. Entreprenören ska hålla en uppdaterad förteckning och vid anmodan kunna redovisa de kemiska produkter som används, med namn, faroklass, mängd mm. -Skärpta krav; miljöanpassad hydraulolja 9.2 Hydraulvätskor som används ska uppfylla miljöegenskapskraven i Svensk Standard SS 155434. Det betyder att i Göteborg ska bara dokumenterat bionedbrytbara hydraulvätskor användas. Idag finns ca. 125 produkter enligt Rise med godkända miljöegenskaper. Renova ställer sig bakom kravet.	
Gbg Stad	Renova	Definitioner	Nollutsläppsfordon/arbetsmaskiner/TSA är här definierat som ett fordon/arbetsmaskin/TSA som under drift inte släpper ut koldioxid (oavsett fossilt eller biogent ursprung på elen). Den här definitionen är bra men tillämpas inte fullt ut i förslaget (se 8.1.1 s 12.)	Ja, men man får ändå räkna med vissa nollutsläppsfordon/arbetsmaskiner/TSA (som bidrar) genom en faktor som är framtagen för att gynna/möjliggöra en stegvis övergång till nollutsläpp.
Gbg Stad	Stadsfastighetsförvaltning	Förutsättningar och tillämpning	Vägledningsdokumentet finns ej tillgängligt. Hade helst velat ge synpunkter även på vägledningsdokument.D321	Befintliga krav och vägledning finns på hemsidan. Den uppdaterade vägledningen planeras att publiceras under 2024.
Gbg Stad	Stadsfastighetsförvaltning	Drivmedel	kap 4.1 Grundkrav. Drivmedel ska uppfylla följande krav och kriterier: Diesel Mk3: SS-EN 590:2022 -Varför sänker vi kraven på diesel och tillåter Diesel Mk3? Kraven ska tillämpas på drivmedel som ingår i entreprenaden som minimum transporter av schakt- och fyllnadsmassor. Kraven gäller även drivmedel som används i samband med konsulttjänster. -Minimumnivåerna bör inte specificeras i ett kravdokument utan istället i ett vägledningsdokument. Om minimum anges är det risk att det är den nivå som kommer att gälla.	Det är en EU-anpassning. Det har tidigare varit förbjudet att använda Mk3 vilket inte längre bedöms som relevant. Skillnaderna mellan Mk1 och Mk3 är relativt små och med ökade krav på fordonen utsläppsklass (dvs Euro 6/IV) är skillnaden i avgasutsläpp små. Förändringen möjliggör användandet av Mk3, det är inget krav på att Mk3 måste användas. Se Regeringsuppdrag att belysa skillnader i hälso- och miljöpåverkan av att använda diesel av miljöklass 1 och miljöklass 3 (Trafikverket publikation 2012:178)
Gbg Stad	Stadsfastighetsförvaltning	Lätta och tunga fordon	Kraven ska tillämpas på fordon och arbetsmaskiner som ingår i entreprenaden som minimum transporter av schakt- och fyllnadsmassor. Minimumnivåerna bör inte specificeras i ett kravdokument utan istället i ett vägledningsdokument. Om minimum anges är det risk att det är den nivå som kommer att gälla.	Kraven avser arbeten som utförs inom entreprenaden inklusive transporter till och från arbetsområdet. Beställaren avgör vilka transporter som omfattas. Vi ser över formulering och förtydligar i vägledningen.
Gbg Stad	Stadsfastighetsförvaltning	Nollutsläppsfordon/arbetsmaskiner/TSA	Kraven för nollutsläppsfordon/arbetsmaskiner/TSA ska mätas som andel av totalt antal fordon eller arbetsmaskiner i respektive grupp och avser kontraktsår. -Att mäta antal säger inget om hur många timmar de lägger i projektet.	Av upphandlingstekniska skäl är det svårt att följa upp antal timmar/maskin.

Gbg Stad	Stadsfastighetsförvaltning	Allmänt/Övrigt	Önskar sidnummer samt att varje kapitel börjar på ny sida.	Kapitelnummer har införts och sidnummer kommer att finnas i publicerat dokument. Kapitel kommer att börja på ny sida osv..
Gbg Stad	Exploateringsförvaltningen	Förutsättningar och tillämpning	Dokumentet känns lättläst med god disposition. Texten är genomarbetad och reflekterande. Kraven kring att nå klimatneutralt till 2030 är skarpare än tidigare dokument och detta är något vi ser som positivt. Saknas förklarande tabelltext ovanför visa tabeller. Det saknas också källhänvisning till respektive tabell.	
Gbg Stad	Exploateringsförvaltningen	Systematiskt miljöarbete	Vi ställer oss tveksamma till om entreprenören kan sakna systematiskt miljöarbete under kontraktstiden. Eftersom systematiskt miljöarbete är en förutsättning att ens ingå ett avtal.	Systematiskt miljöarbete är inte alltid ett kvalificerande krav i en upphandling utan hanteras olika av olika beställare. Förslag är kompletterat med om att ett certifierat miljöledningssystem finns så uppfylls kraven.
Gbg Stad	Exploateringsförvaltningen	Miljöplan	3.1 Bra att ni tog bort juridisk miljöansvarig, oklar betydelse.	
Gbg Stad	Exploateringsförvaltningen	Drivmedel	4.1 Vi har inte granskat rimligheten gällande drivmedelskrav.	
Gbg Stad	Exploateringsförvaltningen	Lätta fordon	5.1. Kraven ska tillämpas på drivmedel som ingår i entreprenaden som minimum transporter av schakt- och fyllnadsmassor. Kraven gäller även drivmedel som används i samband med konsulttjänster. Första meningen är motsägelsefull, blandar ihop drivmedel och fordon. Otydligt vad som menas.	Konsulttjänster (leverantörer) som ingår i entreprenaden omfattas av kraven.
Gbg Stad	Exploateringsförvaltningen	Tunga fordon	6.1.2 Kraven ska tillämpas på drivmedel som ingår i entreprenaden som minimum transporter av schakt- och fyllnadsmassor. Kraven gäller även drivmedel som används i samband med konsulttjänster. Första meningen är motsägelsefull, blandar ihop drivmedel och fordon. Otydligt vad som menas.	Se ovan.
Gbg Stad	Exploateringsförvaltningen	Arbetsmaskiner	7.1.3 Hänvisa till kapitel 11 "Se vidare definitionen av arbetsmaskiner i bilagan 11 till kraven".	Hänvisning till bilagan står i inledningen.
Gbg Stad	Exploateringsförvaltningen	Nollutsläppsfordon/arbetsmaskiner/TSA	Nollutsläppsfordon/arbetsmaskiner/TSA är här definierat som ett fordon/arbetsmaskin/TSA som under drift inte släpper ut koldioxid (oavsett fossilt eller biogent ursprung på elen). Vi anser att meningen bör skrivas om i och med att det sker upprepningar i texten och att den är svårsläst. 8.1 Se över definitioner på fordonstyper i löpande text. Hur används de olika faktorerna, ange räkneexempel? 8.1.1 Kraven ska tillämpas på drivmedel som ingår i entreprenaden som minimum transporter av schakt- och fyllnadsmassor. Kraven gäller även drivmedel som används i samband med konsulttjänster. Första meningen är motsägelsefull, blandar ihop drivmedel och fordon. Otydligt vad som menas. Vi anser att bygg- och anläggningstransporter och maskiner på byggarbetsplatsen också ska ingå som krav. Förtydliga vad konsulttjänster innebär. 8.2 Inte korrekt att använda ordet drivlina. Innebörden av drivlina avseende motordrivna fordon är bland annat motor, kraftöverföring, drivaxel och hjul.	Vi beaktar era synpunkter och ser på förtydliganden och exempel i vägledningen. Nollutsläppsfordon/arbetsmaskiner/TSA (som bidrar) får räknas med utefter en faktor för att gynna en elektrifiering och för att driva på utveckling mot nollutsläpp. Gällande transporter kommer texten formuleras om.
Gbg Stad	Exploateringsförvaltningen	Kemiska produkter	9.3 Är redovisningsmallar ett exempel eller krav?	Redovisningen är ett krav men mall ett exempel.
Gbg Stad	Exploateringsförvaltningen	Material och varor	10.1.2 Tabelltext ovanför tabellerna. Har samma format på hänvisningsnummer till tabellerna. Vi föredrar upplägget som den andra tabellen i avsnittet har.	Beaktas.
Gbg Stad	Exploateringsförvaltningen	Definitioner	Inkonsekvent källhänvisning i bilaga 11.	Beaktas.

Gbg Stad	AB Framtiden	Drivmedel/K	Göteborgs Stad och därmed Framtidenkoncernen har som mål att minska klimatpåverkan från bygg- och anläggningsprojekt med 90% till 2030, samt att elektrifieringsgraden för arbetsmaskiner på och transporter till byggarbetsplatsen är 10% 2025 och 70% 2030. Många städer har eller håller på att ta fram liknande mål. I nuvarande förslag så stöds inte denna ambitionsnivå, utan vi kommer att behöva ställa särkrav. Vi önskar att två nivåer införs, där den ena ligger i linje med nuvarande förslag, samt en skärpt storstadsnivå som ligger i linje med städernas högre ambitioner. På så sätt så fortsätter dokumentet att vara en samordning av kravställning istället för att varje beställare ställer egna särkrav.	De gemensamma kraven är baskrav. Varje beställare kan anpassa kraven i/för det specifika projektet.
Gbg Stad	AB Framtiden	Allmänt/Övrigt	För att öka tillämpbarheten i husbyggnadsprojekt så önskar vi en uppdelning av dokumentet i två tydliga separata delar, där den ena avser allt fordonsrelaterat, och den andra övriga delar som tillämpas i rena anläggningsentreprenader: Vi har redan i många år behövt hänvisa till vilka avsnitt i dokumentet som gäller i husbyggnadsentreprenader, och nu när t.ex. materialkraven utökas ytterligare, blir det ännu fler delar som överlappar med krav som ställs på annat sätt i husbyggnadsentreprenader. Såväl Framtiden som övriga husbyggnadsbeställare i staden har i AF-mallar och bilagor standardmässiga skrivningar om systematiskt miljöarbete samt miljöplaner och risken finns att man fångar upp fel krav om dessa återfinns i ett och samma dokument om Gemensamma miljökrav för entreprenader, även om vi pekar på att endast delar av dokumentet gäller. Om det fordonsrelaterade, dvs. de delar som alltid är relevanta även för husbyggnad samlas i en egen del, så minimeras risken för överlappande krav som kan missuppfattas. Då vi endast har och även framöver kommer att tillämpa de fordonsrelaterade kraven, så är det endast de vi lämnar synpunkt på.	De gemensamma miljökraven är i första hand utvecklade för entreprenadtjänster såsom byggande, drift och underhåll av infrastruktur samt mark och anläggningsarbeten. För andra entreprenader behöver beställaren göra en bedömning av vilka krav som är relevanta. Att kraven får en numrering i det nya kravdokumentet gör det enklare att hänvisa till vilka krav som gäller/inte gäller. De gemensamma kraven är baskrav. Varje beställare kan anpassa kraven, lägga till och/eller ställa högre krav i/för det specifika projektet.
Gbg Stad	Stadsbyggnad	-	Stadsbyggnadsförvaltningen bedömer att förslaget inte kommer att ha större påverkan för förvaltningen då vi inte upphandlar entreprenader. Förvaltningen avstår härmed att lämna svar på remissen.	